

Паризька мирна конференція 1919—1920 рр.

«Рада чотирьох»; голови урядів Великої Британії — Девід Ллойд Джордж, Італії — Вітторіо Орландо, Франції — Жорж Клемансо та президент США Вудро Вільсон у Версалі 29 травня 1919 р.

Паризька мирна конференція 1919—1920 рр. — міжнародна конференція, зібрана державами-переможницями в Першій світовій війні для вироблення умов і підписання договорів із переможеними державами.

Репарації — повне або часткове відшкодування державою завданих нею збитків іншій або іншим державам у грошовій чи іншій формах. Виплата репарацій передбачається в мирному договорі після закінчення війни.

1. НАМІРИ ДЕРЖАВ-ПЕРЕМОЖНИЦЬ У ВІЙНІ НА ПАРИЗЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ. Для розробки й підписання мирних договорів із переможеними країнами держави-переможниці зібрали в Парижі міжнародну конференцію, що працювала з 18 січня 1919 до 21 січня 1920 р. (із перервами). У її роботі брали участь декілька тисяч делегатів від 27 держав і британських домініонів. Переможені держави вперше в історії дипломатії не були присутні на переговорах.

На конференцію не запросили також представників Росії, де точилася громадянська війна. Визначальну роль у виробленні рішень конференції відігравали «Рада чотирьох», у складі якої були голови урядів Великої Британії, Франції, США та Італії, і «Рада десяти» за участю голів урядів і міністрів закордонних справ Великої Британії, Франції, США, Італії та Японії. Однак фактично роботою Паризької мирної конференції керувала так звана «велика трійка» — прем'єр-міністр Великої Британії Девід Ллойд Джордж, прем'єр-міністр Франції Жорж Клемансо і президент США Вудро Вільсон. Обговорення проектів мирних договорів із переможеними країнами, що формально розроблялися на основі «14 пунктів» В. Вільсона, виявило значні суперечності між учасниками конференції, обумовлені цілями, яких намагалися досягти їхні держави.

Франція, на території якої велися бойові дії, найбільше постраждала у війні. Ж. Клемансо мав намір реалізувати популярне серед французького населення гасло «Воші за все заплатять» (бошами в роки війни французи називали німців), позбавити Німеччину можливостей для реваншу в майбутньому й посилити вплив Франції у Європі. Для цього він наполягав на поверненні Франції Ельзасу

та Лотарингії, отриманні Саарського вугільного басейну й відсуненні кордону з Німеччиною до Рейну. На землях уздовж лівого берега Рейна передбачалося створення буферних держав під німецьким впливом. Французькі політики прагнули економічно ослабити Німеччину величезними репараціями (500 млрд марок золотом) та отримати частину її колоній в Африці.

Вимоги Франції викликали заперечення у Великій Британії та США, які виступали за рівновагу між державами-суперницями на континенті й не підтримували як надмірне ослаблення Німеччини, так і посилення Франції. Крім цього, вони сподівалися в майбутньому перетворити Німеччину на форпост боротьби з поширенням ідей комунізму.

Велика Британія до початку конференції вже отримала все, заради чого вела війну. Німеччина перестала бути її суперником на морях і конкурентом на світових ринках. Британські домініони захопили німецькі колонії, а сама Велика Британія контролювала значну частину спадщини Османської імперії на Близькому Сході. Британський уряд прагнув лише утримати й закріпити досягнуте, зацікавленості в надмірному ослабленні Німеччини в нього не було. У визначенні кордонів післявоєнної Європи, на думку Д. Ллойд Джорджа, необхідно було дотримуватися принципів національної належності й права народів на самовизначення. Поряд із цим Велика Британія підтримувала повернення Франції Ельзасу та Лотарингії. Для забезпечення миру Велика Британія та США вважали за необхідне здійснити скорочення озброєнь і створити міжнародну організацію — Лігу Націй. Свої міркування щодо післявоєнного облаштування світу британська делегація виклала в документі, що отримав назву «Послання з Камбре».

**Президент США Вудро Вільсон — ініціатор створення Ліги Націй.
Художник Гонсалес Гамарра. 1919 р.**

ЦІКАВІ ФАКТИ

Напередодні і впродовж конференції обговорювалася доцільність присутності на ній радянської Росії. Не заперечуючи внеску російської армії в загальну перемогу держав Антанти, було вирішено не запрошувати російських представників на конференцію. Держави Антанти, називали Росію «зрадницею інтересів союзників», оскільки вона підписала сепаратний мир із Німеччиною і вийшла з війни. Унаслідок цього німецьке командування перекинуло більшість військ зі Східного на Західний фронт, намагаючись досягти перелому в ході війни. Врятували ситуацію американські війська. Було заявлено, що на конференції представлені держави-переможниці, а Росія до них не належить. При цьому держави Антанти вважали більшовицький режим тимчасовим явищем, яке не хотіли визнавати. Участь у конференції делегації радянської Росії, на думку держав-переможниць, могла бути сприйнята як легалізація більшовицького режиму.

У Великій Британії також існували розбіжності в поглядах зі своїми союзниками. Так, вона виступала проти запропонованої в «14 пунктах» В. Вільсона свободи судноплавства й за підтримки Франції та Японії наполягала на згортанні американських програм будівництва військово-морського флоту. Завдяки цьому британське командування сподівалося зберегти свою перевагу на морі. За роки війни Велика Британія, як і Франція, перетворилася з кредитора на боржника. Обидві держави спробували переконати американський уряд, що їхні борги США необхідно погасити за рахунок репарацій із Німеччини. Однак ця спроба провалилася.

США за підсумками війни суттєво змінили своє становище у світі. Із боржника вони перетворилися на кредитора. США позичили країнам Європи близько 10 млрд доларів. Їхній валовий національний продукт за роки війни збільшився більш ніж у 2 рази. Завдяки економічній могутності лідери США розраховували зробити свою країну гарантом миру в Європі та лідером усього післявоєнного світу. Позиція американської делегації на конференції визначалася «14 пунктами» В. Вільсона. Чимало учасників конференції на словах підтримували ці пропозиції як такі, що мали створити більш справедливий і демократичний порядок у світі, що виключав би можливість повторення нової світової війни. Проте насправді вони сподівалися задовольнити власні інтереси за рахунок переможених країн.

Італія на конференції розраховувала на передачу територій, які їй пообіцяли за участь у війні на боці Антанти, а саме Південного Тиролю, східного узбережжя Адріатичного моря й частини Малої Азії. Однак через незначний внесок Італії у війну «велика трійка» не підтримала ці вимоги.

Румунія наполягала на передачі їй Трансильванії, Буковини та Банату з австро-угорської спадщини, обіцяних у 1916 р. До того ж вона окупувала Бессарабію, яка раніше належала Російській імперії. Лише за активну участь у придушенні Угорської революції вимоги Румунії були задоволені.

Японія претендувала на колишні німецькі колонії в Тихому океані й півострів Шаньдун у Східному Китаї, що до війни орендувала Німеччина. Усі ці території японці в роки війни захопили. Вимоги Японії підтримувала Велика Британія, сподіваючись, що це допоможе їй ослабити зростання впливу США.

2. «УКРАЇНСЬКЕ ПИТАННЯ» НА КОНФЕРЕНЦІЇ. Народи, які не мали власної державності до 1914 р., покладали великі надії на справедливе вирішення національного питання державами-учасниками Паризької конференції. У Париж, разом з іншими, прибула українська делегація, спільна від УНР та Західної області УНР (ЗО УНР). Українська делегація відповідно до отриманих інструкцій наполягала на визнанні незалежності УНР, виведенні з українських земель іноземних військ (Польщі, Румунії та Антанти), наданні Україні допомоги державами-переможницями в боротьбі проти більшовицької Росії і Добровольчої армії генерала А. Денікіна. Навесні 1919 р. до Парижа прибула окрема делегація від Державного секретаріату ЗО УНР, яка поставила питання про припинення агресії Польщі проти ЗО УНР.

Генерал Антон Денікін

Демонстрація в Києві під гаслом «Хай живе вільна Україна» у період Української революції 1917 р.

Санітарний кордон — поняття, що використовується в геополітиці для визначення системи держав, об'єднаних для створення бар'єру між державами, взаємодія яких становить небезпеку для інших.

«Лінія Керзона» — умовна назва східного кордону Польщі, визнаного Антантою 8 грудня 1919 р. після завершення Першої світової війни й розпаду Російської імперії. Назва походить від імені автора пропозиції британського дипломата Дж. Керзона.

У ставленні до «українського питання» позиції делегацій держав-переможниць суттєво відрізнялися. При цьому на них значно впливала антиукраїнська кампанія польської делегації й міністрів колишнього Тимчасового уряду Росії. Вони зображували делегатів України як колишніх німецько-австрійських союзників або пробільшовицьки налаштованих політиків. Після виступу керівника польської делегації, який вимагав відновлення Польщі в кордонах 1772 р. і протестів української делегації, конференція надіслала спеціальну комісію до Варшави і Львова, щоб розібратися в ситуації на місці й сприяти припиненню україно-польської війни 1918—1919 рр. Комісія запропонувала сторонам конфлікту умови перемир'я. Українська сторона на них не погодилася, не бажаючи втратити Львів і Дрогобицький район.

Американська делегація виступала за надання українству лише автономії у складі новоутворених держав. Серед учасників американської делегації були громадяни США, що походили з України, тому вони розуміли суть «українського питання».

Ставлення французької делегації до «українського питання» було досить складним. Ж. Клемансо, заперечуючи можливість визнання української державності, планував створити в післявоєнній Європі так званий санітарний кордон із держав, які мали стати союзниками Франції проти Німеччини та перешкодою для поширення більшовизму. Тому він підтримував намагання польської, чехословацької і румунської делегацій включити якомога більше українських земель до складу своїх держав.

Британська делегація посідала більш виважену позицію. Д. Ллойд Джордж категорично заперечував захоплення західноукраїнських земель Польщею. У дискусіях щодо майбутніх кордонів Польщі із Ж. Клемансо він запропонував дотримуватися принципу «непольські території Польщі не віддавати». Щодо прагнення польського уряду отримати Галичину Д. Ллойд Джордж вважав, що «Польща не повинна поглинати населення, яке не є і не бажає бути польським».

8 грудня 1919 р. з ініціативи британської делегації було прийнято «Декларацію Верховної ради союзних і об'єднаних держав із приводу східного кордону Польщі», за якою її кордон на сході визначався за етнічним принципом («лінія Керзона»). Відповідно до нього Польській державі залишалися землі, заселені переважно польським народом, за винятком частини українських територій — Лемківщини, Посяння, Підляшшя й Холмщини.

Незважаючи на наявні розбіжності держав Антанти в «українському питанні», їх об'єднувало прагнення створити заслін наступу більшовицьких сил на Європу. Цьому, на їхню думку, могли перешкодити держави зі значною

територією. Саме із цією метою 25 червня 1919 р. конференція визнала за Польщею право на Галичину та запровадження там своєї адміністрації, «щоб захистити цивільне населення від небезпеки більшовицьких банд». Однак Рада послів Антанти умовою дозволу на отримання Польщею Галичини визначила забезпечення ними автономії краю, політичної, релігійної та особистої свободи населення. Проте умова країн Антанти залишилася суто декларативною та не була виконана польським урядом.

Долю Закарпаття й Буковини визначили договори з державами-союзницями Німеччини. Відповідно до Сен-Жерменського договору з Австрією і Тріанонського з Угорщиною Чехословаччині передали Закарпатську Україну, а Буковину отримала Румунія.

3. УТВОРЕННЯ ЛІГИ НАЦІЙ. Президент США В. Вільсон, відповідно до своїх «14 пунктів», одразу після початку роботи Паризької конференції став наполягати на першочерговій розробці статуту Ліги Націй, який мав стати складовою всіх мирних договорів. Велика Британія, Франція, Італія та Японія виступили проти цього, побоюючись, що це перешкодить їм реалізувати свої територіальні й фінансові претензії до переможених країн.

Д. Ллойд Джордж за підтримки французької, італійської, японської та деяких інших делегацій запропонував спочатку вирішити долю німецьких колоній і територій, які раніше належали Османській імперії. В. Вільсон категорично заперечив проти негайного перерозподілу колоній, заявивши: «Світ скаже, що великі держави спочатку поділили беззахисні частини світу, а потім створили союз народів». Це викликало роздратування його опонентів. Однак В. Вільсон, який очолював комісію з розробки статуту Ліги Націй, через декілька днів подав його на затвердження учасників конференції.

14 лютого 1919 р. Паризька конференція затвердила статут Ліги Націй. Організація мала сприяти розвитку співробітництва між усіма народами, бути гарантом миру й безпеки. Її засновниками стали держави-переможниці й новостворені країни Польща, Чехословаччина і Хіджаз (1916 р., зараз частина Саудівської Аравії). Головним органом Ліги Націй була щорічна Генеральна Асамблея (збори) і Рада Ліги, а місцем перебування її керівних органів — місто Женева. Рада Ліги мала складатися з п'яти постійних членів (США, Велика Британія, Франція, Італія, Японія) і п'яти непостійних членів. Однак американський сенат не ратифікував Версальський мирний договір із Німеччиною і включений до нього статут Ліги Націй. Тому США, хоча й були ініціатором створення цієї організації, не увійшли до неї. Текст статуту Ліги Націй був складовою всіх договорів із переможеними країнами. Проте самі вони, а також радянська Росія не увійшли до цієї міжнародної організації.

Лорд Джордж Натаніел Керзон, міністр закордонних справ англійського уряду (1919—1924 рр.), у минулому — віце-король Індії. Художник Джон Кук. 1914 р.

Девід Ллойд Джордж. Художник Дуглас Волк. 1919 р.

Ліга Націй — перша міжнародна міждержавна організація, заснована з метою розвитку співробітництва, досягнення безпеки й миру між народами на Паризькій конференції 1919—1920 рр. Проіснувала до 1946 р.

ДОКУМЕНТИ РОЗПОВІДАЮТЬ

Витяг зі статуту Ліги Націй

Стаття 8. ...скорочення національних збройних сил до мінімуму, необхідного для гарантування національної безпеки й виконання міжнародних зобов'язань.

Стаття 11. Ліга Націй не може залишатися бездіяльною на випадок воєнних дій або загрози війни, спрямованих проти одного із членів організації.

Стаття 12. ...будь-які розбіжності між членами Ліги, що становлять загрозу миру, має розглядати арбітражний суд.

Стаття 13. ...члени організації зобов'язані визнавати й виконувати рішення, винесені цим судом

Стаття 16. ...якщо один із членів Ліги вдасться до війни всупереч взятим на себе зобов'язанням, то він... вважається агресором стосовно інших членів Ліги. Члени Ліги зобов'язані негайно припинити з ним усі торговельні й фінансові відносини, заборонити громадянам своїх держав вступати в контакти з громадянами держави, що порушила договір... Член Ліги, який буде винний у порушенні... зобов'язань договору, може бути виключений з організації. Рішення про виключення ухвалюється голосуванням усіх членів Ліги, представлених у Раді.

1. Який механізм забезпечення миру передбачав статут Ліги Націй? 2. Чи був він дієвим? Укажіть його слабкі й сильні сторони. Поясніть свою думку.

За сприяння Ліги Націй країни-переможниці здійснили перерозподіл колоній. Було запроваджено так звану мандатну систему, за якою окремим державам надавалося право на управління територіями, які були колоніями держав, що зазнали поразки у війні. Так, колишні німецькі колонії в Тихому океані, Південно-Західній і Південно-Східній Африці фактично стали належати країнам-власникам мандатів — Японії, Австралії, Новій Зеландії та Південно-Африканському Союзу. Велика Британія і Франція, отримавши мандати на колишні території Османської імперії (Сирія, Ірак, Палестина та ін.), мали право самостійно визначати їхню здатність до самоврядування і надати їм у зв'язку із цим незалежність.

4. ВЕРСАЛЬСЬКИЙ МИРНИЙ ДОГОВІР. У квітні 1919 р. країни-переможниці узгодили текст мирного договору з Німеччиною й запросили її представників до Парижа. Спроби німецьких дипломатів внести зміни до цього документа відхиляли, погрожуючи відновленням воєнних дій. 28 червня 1919 р. представники Німеччини у Дзеркальній залі Версальського палацу підписали мирний договір. Версальський договір, як і інші угоди із союзниками Німеччини, укладені на Паризькій конференції, розпочинався статутом Ліги Націй.

Німеччину було визнано винною в розв'язуванні війни і разом зі своїми союзниками відповідальною за її результати. Вона повертала Франції Ельзас та Лотарингію, Бельгії — округи Ейпен, Мальмеді та Морне (після проведення там плебісциту про згоду на це місцевого населення), Данії — Шлезвіг (також після плебісциту). Німеччина визнавала незалежність Польщі й Чехословаччини. До останньої відходила частина території Силезії. Польща отримувала окремі райони Померанії, Познані, більшість Західної і частину Східної Пруссії та частину Верхньої Силезії. Місто Данциг (Гданськ) із прилеглою до нього територією перетворювалося на «вільне місто» під керівництвом Ліги Націй. Однак воно включалося в митні кордони Польщі. Територія так званого «Данцизького коридору» відокремлювала Східну Пруссію від Німеччини. У

свою чергу, Німеччина зобов'язувалася поважати нейтралітет Бельгії, повну незалежність Люксембургу й Австрії.

Ліга Націй в особі кролика і міжнародні сварки в особі змії. Кролик: «Мені загалом нічим оборонятися або нападати, тож я вражу її силою свого ока».
Карикатура 1920 р.

Карикатура «Соус із гусака» 1923 р. Німецький гусак: «Ви хотіли яйце? Ну ось вам. Візьміть або залиште».

Р. Пуанкаре: «Ви називаєте це яйцем?! Я називаю це образою!» Дж. Керзон: «Я згоден, щось воно маленьке. Тим не менш, птах усе ж таки почав нестися!»

Демілітаризована зона — визначена міжнародною угодою територія, де заборонено тримати війська, озброєння, зберігати старі та споруджувати нові укріплення й військово-промислові підприємства.

Під управління Ліги Націй переходила Мемельська область, від прав на яку відмовлялася Німеччина. Її території на лівому й правому берегах Рейну вглиб на 50 км перетворювалися на демілітаризовану зону. Саарський вугільний

басейн переходив у повну й необмежену власність Франції, а сама область на 15 років залишалася під управлінням Ліги Націй із подальшим проведенням плебісциту про її державну належність. У цілому Німеччина втрачала 1/4 своєї території та 1/12 населення.

Німеччина, за Версальським договором, позбавлялася всіх колоній, які за допомогою мандатної системи були поділені між Францією, Японією, Бельгією, Португалією, Великою Британією та її домініонами. При цьому розподіл німецьких колоній називали запровадженням над ними опіки, «священною місією цивілізації» для допомоги народам, «ще не здатним самостійно керувати собою».

Договір передбачав роззброєння Німеччини. Її сухопутна армія скорочувалася до 100 тис. осіб. Скасовувалася загальна військова повинність і запроваджувалася система вільного найму для комплектування армії. Значно скорочувався надводний військово-морський флот Німеччини, їй заборонялося мати підводні човни, військову авіацію, танки, важку артилерію тощо.

Німеччина зобов'язувалася сплатити репарації для відшкодування «всіх втрат» союзників. Аванс становив 20 млрд марок, а загальна сума мала бути визначена згодом. Окремі статті договору зводили Німеччину до становища залежної країни. Так, авіація держав-переможниць отримала право вільно літати і приземлятися на її території. Річки Ельба, Одер, Неман і Дунай, а також Нільський канал оголошувалися відкритими для іноземних держав. Заборонялися будь-які обмеження щодо ввезення до Німеччини товарів із країн-переможниць. Гарантією виконання Німеччиною договору, як передбачалося, мала стати окупація союзниками території на захід від Рейну терміном від 5 до 15 років.

5. МИРНІ ДОГОВОРИ ІЗ СОЮЗНИКАМИ НІМЕЧЧИНИ. Договір із Німеччиною разом із тими, що були укладені з її союзниками у війні — Австрією, Болгарією, Угорщиною і Туреччиною, — утворили Версальську систему мирних договорів. 10 вересня 1919 р. у місті Сен-Жермен-ан-Ле поблизу Парижа було підписано мирний договір з Австрією. Він фактично узаконив розпад Австро-Угорської імперії та заснування на її уламках нових незалежних держав — Австрії, Угорщини, Чехословаччини, Королівства сербів, хорватів і словенців. Це спричинило зміну державної належності західноукраїнських земель: Польща отримала Галичину, Румунія — Буковину, Чехословаччина — Закарпаття. На Австрію, як і на Німеччину, накладалися військові обмеження. Кількісний склад її армії обмежувався 30 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність, заборонялося мати військово-морський флот, військову авіацію, танки й важку артилерію тощо. Австрія мала сплачувати репарації, хоча їх сума не визначалася. За рахунок репарацій вона передавала весь свій торговельний і рибальський флот переможцям. Окремою статтею, як і у Версальському договорі, заборонялося об'єднання Австрії з Німеччиною.

Представники держав прибувають до Тріанонського палацу, щоб укласти мирний договір 4 червня 1920 р.

27 листопада 1919 р. в передмісті Парижа Нейї-Сюр-Сен було підписано мирний договір із Болгарією. Нейїський договір передбачав територіальні поступки Болгарії на користь Греції, Румунії та Королівства сербів, хорватів і словенців. Унаслідок поступок Греції Болгарія фактично втратила вихід до Егейського моря.

Кількісний склад болгарської армії обмежувався 20 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність. Сума репарацій визначалася у 2,25 млрд франків золотом, що необхідно було сплатити протягом 37 років.

4 червня 1920 р. у Великому Тріанонському палаці держави-переможниці підписали договір з Угорщиною. Він, як і Сен-Жерменський договір, припиняв існування Австро-Угорщини й визнавав раніше встановлені кордони сусідніх держав. За Тріанонським договором, Угорщина змушена була погодитися на передачу ряду своїх територій Румунії, Чехословаччині, Австрії та Королівству сербів, хорватів і словенців. Вона втрачала вихід до Адріатичного моря. Умови договору зменшували територію Угорщини в 3 рази, а населення — у 2,5 разу порівняно з 1914 р. Кількісний склад угорської армії скорочувався до 35 тис. осіб, скасовувалася загальна військова повинність. Військово-морський флот, у тому числі кораблі Дунайської флотилії, передавали союзникам. Угорщині заборонялося мати на озброєнні авіацію, танки, важкі гармати тощо. Вона в односторонньому порядку надавала державам-переможницям режим найбільшого сприяння на транзит, ввезення та вивезення товарів. Сума репарацій визначалася у 200 млн крон золотом.

10 серпня 1920 р. у французькому місті Севр переможці підписали мирний договір із Туреччиною, який узаконив розпад і розподіл Османської імперії. Він був фактично нав'язаний уряду країни в умовах окупації військами Антанти її стратегічно важливих регіонів — Стамбула, зони чорноморських проток і Смірни (Ізміра), а також наступу грецької армії проти турецьких військ. За Севрським договором, Туреччина втрачала всі свої колоніальні володіння — Сирію, Ліван, Палестину, Месопотамію (Ірак), Аравійський півострів, Єгипет тощо. Вона визнавала анексію острова Кіпр Великою Британією й незалежність Вірменії. Мармурове море і протока Босфор залишалися відкритими для всіх суден у мирний і воєнний час. Велика Британія отримала мандати на управління Палестиною, Трансйорданією та Іраном, Франція — Сирією та Ліваном. Частина її територій передавалася Греції та Італії. Кількісний склад турецької

армії обмежувався 50 тис. осіб. На території Туреччини встановлювався режим капітуляції, що фактично надавало державам Антанти право втручатися у внутрішні справи Османської імперії. Однак перемога Національної революції 1920—1923 рр. стала на заваді повній реалізації умов Севрського договору.

Пам'ятник у місті Бекешчаба (Південно-Східна Угорщина), відкритий 4 червня 2008 р. Він був першим із численних місцевих меморіалів, які виникли в містах та селах Угорщини напередодні 90-річчя підписання Тріанонського договору. Символічне зображення мирної угоди як гільйотини означає жорстокість поділу країни

Підписання Лозаннського договору

Для врегулювання відносин із Туреччиною на більш компромісній основі у місті Лозанна (Швейцарія) 20 листопада 1922 р. відкрилася мирна конференція, що тривала з перервами до 23 липня 1923 р. У переговорах із Туреччиною брали участь делегації Великої Британії, Франції, Італії, Японії, Греції, Румунії, Королівства сербів, хорватів і словенців, Болгарії та радянських республік (Росії, України, Грузії).

23 липня 1923 р. було підписано Лозаннський мирний договір, який визначав нові кордони Туреччини. Їй поверталися території, передані раніше Греції та Вірменії. Скасовувалися всі обмеження щодо кількісного складу турецької армії, видів та обсягу озброєнь, країна звільнялася від виплати репарацій. Під час конференції було укладено окрему конвенцію про режим чорноморських проток, що передбачала у випадку нейтралітету Туреччини вільний прохід через Босфор і Дарданелли військових суден будь-яких країн як у мирний, так і у

воєнний час. Учасники конференції визнали незалежність Туреччини й скасували режим капітуляції щодо неї.

ВИСНОВКИ

- Значні розбіжності між державами-переможницями в баченні шляхів розбудови післявоєнного світу й свого місця в ньому обумовили гостру боротьбу на конференції.
- Усупереч запевненням держав-переможниць про прагнення справедливого вирішення міжнародних проблем розв'язання ними «українського питання» мало тенденційний і суперечливий характер. У результаті цього українські землі на тривалий час були розділені кордонами чотирьох держав.
- Створення Ліги Націй стало першим кроком на шляху формування міжнародного правового простору та принципово нової філософії міжнародних відносин у післявоєнному світі. Разом із цим під егідою цієї організації було оформлено світовий порядок, що відповідав інтересам держав-переможниць. У першу чергу це знайшло відображення в мандатній системі.
- Версальський договір став основою післявоєнної системи мирного врегулювання. Однак умови договору, зачіпаючи суверенітет Німеччини як держави, мали небезпеку поширення ідей реваншу в майбутньому. Не менш важкими за своїми умовами були мирні договори із союзниками Німеччини, а рівновага між державами — надзвичайно нестійкою.